

Befejeződött a történéskongresszus

Az Európai Latin-amerikanista Történészek Társaságának (AHILA) Szegeden tartott nyolcadik kongresszusa tegnap a Társaság közgyűlésével zárult, amelyen új tisztségviselőket választottak. A nemzetközi szervező új elnöke: **Anderle Adám**, a József Attila Tudományegyetem docense, a főtitkára: **John Fisher**, a liverpooli egyetem professzora.

Az AHILA új elnöke elmondta: a sikeres szegedi

kongresszus után — amelyen több mint 100 előadás hangzott el az egyház, család és társadalom Latin-Amerika történetében témakörben — a társaság közgyűlésén célul tűzték ki a kutatók együttműködését szolgáló munkabizottságok létrehozását, amelyekben két vagy több nemzet történészei dolgozhatnak együtt. A szervezet ilyenfajta tagolódásával intézményes keretek teremthetők az

összehangolt kutatásokhoz. **Anderle Adám** beszámolt arról is, hogy Amerika felfedezésének közelgő 500. évfordulóját most előkészített tudományos program-sorozattal ünnepli majd az európai történésszervezet. A továbbiakban működésük jellemzője lesz a más tudományterületek művelőivel — például politológusokkal, szociológusokkal, néprajztudósokkal — való együttműködés is.

Elfelejtett szolgáltatás?

Mikor jó az állampolgár közérzete?

Az állampolgár közérzete akkor jó, hogyha elemi igényein túl egy csomó olyan apró szolgáltatás is rendelkezésre áll, amire tán csak egyszer-kétszer van szüksége életében — de akkor igénybe veheti.

Ilyen például a képkeregetés. Nem mondanám, hogy az ember nap mint nap képet kereteztet, időnként azonban mégis előfordul.

Milyen képeket hoznak ide a megrendelők? — kérdezem Tóth Sándornét, egy nem túl forgalmas utcában levő üzlet tulajdonosát.

Rendkívül sokfélék... Elég gyakoriak például a fényképek. Esküvői képek, apró gyerekekről készült fotók.

Látok itt sok festményt is. Némelyik egészen jó...

Igen, ezek Károlyi Lajos arcképei. Pataki Lajosnak is van itt két mun-

Képek és keretek

kája... Amott meg Herczeg István egri festő képe látható, tizenégyezer forintra zsúrizték...

— **Őn megadna ennyit egy képért?**

— Semmi esetre! Mondhatnám: semmi pénzért.

— **Szegedi festők képeit milyen gyakran hozzák?**

— Sűrűn előfordul...

— **Látok néhány elképesztően randa műzalmányt is.**

— Hát igen... Nem is gondolná az ember, hogy az ilyen is tetszhet valakinek.

— **Sokféle keretből választhat itt a vevő. Képek és keretek minősége szokott-e eszeveszni?**

— Nem mindig... Általában nem a képek, hanem a lakás, a környezet milyenségét veszik figyelembe az emberek. Így aztán gyakran kerülnek egyszerű ké-

pek csicsás keretbe és viszont.

— **Mibe kerül egy képkeret?**

— Ez attól függ, mennyiért kapom, honnan kapom... Természetesen folyóméterben. Jelenleg hatvanhat forintba kerül a legolcsóbb, és kétszázhuszba a legdrágább — ami nem a legszebb.

— **Mennyi idő alatt készül el végleges formájában egy képkeret.**

— Nagyjából egy óra kell ahhoz, amíg lecsiszolom, kiigazitom, ha kell, akkor újraaranyozom... Egy sima natúrléc megmunkálásához persze jóval kevesebb idő kell.

— **Honnan kapja az anyagot?**

— Pécsről, ahol egy géemkát készítek, aztán Pestről, a Corvin Áruházból, a Vasártól... mikor hol lehet kapni.

— **Milyen a forgalma?**

— Szép lassan csökken...

Ilyen árak mellett csak ilyesmin lehet spórolni.

— **Es mégis megéri? Vagy nem?**

— Nagy hasznom nincsen rajta, viszont nem parancsol senki. Ezért csinálom.

Szerencse, hogy csinálja. Egy kicsit példaértékűnek érzem — s ezért is írtam meg — ezt a képkeretezés-ügyet. Hiszen olyan szolgáltatás ez, amit körülbelül minden szökevényben vesz igénybe az ember. Ha viszont akkor nem lenne, körbeszaladná érte a fél várost.

S ha még ekkor sem találná, holtfáradtan menne haza, és morózan kezdené a másnapot.

Farkas Csaba

Szegeden született

A Stradivari-rejtély megfejtője

Lapunk 1987. március 26-i számában rövid hírből arról számoltunk be, hogy egy amerikai kémikus a Stradivari-titok nyomába szegődött. Nos, ez a tudós nem más, mint Joseph Nagyváry, azaz Nagyváry József, Szegeden született — szülei ma is itt élnek — és a közelmúltban járt a városban. Elmondta, hogy már nem a titok nyomában jár, mert azóta sikerült megfejtenie azt. Július 25-én jutott az évek óta várt lakkmintához, amelyet analizált és megállapította, hogy tele van kristályporral, aminek köszönhető többek között a gyönyörű hangzás. Stradivari-fát már sikerült

korábban vizsgálta. A fa kezelése is közrejátszik az azóta is — immár 300 éve — csodált hang kicsalogatásában. A titokról csak azért nem árult el többet, mert még rövid idő telt el a lakk vizsgálatától és odahaza, Amerikában erre még több időt kell szentelnie — tudományos munkát kíván írni kutatásáról. A világnak néhány hét múlva jelenti be a kultúrtörténeli szenzációt.

Mindenesetre eddig tíz éve ment rá erre a kutatásra, emellett foglalkozott (foglalkozik) nukleinsav kémiával a texasi egyetemen.

T. L.

A Nagyváry család együtt, Szegeden

A kutató közérzete

Interjú

Mint arról már beszámoltunk, UNESCO-konferencián adott otthont a napokban Szeged: a különböző országokban dolgozó kutatócsoportok szervezettségével, a tudományos kutatások hatékonyságával foglalkozó tanácskozás befejeztével **Hunya Péterrel**, a vonatkozó UNESCO-munkafolyamat, szaknyelven project tudományos vezetőjével, a számítógép-szervezési Comporgan Vállalat tudományos igazgatójával beszélgettünk a konferencia kapcsán felmerült kérdésekről.

— **Kutatásszervezés, különböző, a tudományos munkát vizsgáló felmérések: tulajdonképpen miről is volt szó a most Szegeden megrendezett megbeszélő sorozaton?**

— Kutatók, nagyobb tudományos intézmények vezetői arra próbálták válaszolni, hogyan látják a tudományos irányítással és a kutatások mindennapi gyakorlatával összefüggő kérdéseket, a felső szintű tudományirányítástól a munkahelyi közérzetig. Az UNESCO-program mind-ebből majd olyan következtetéseket akar levonni, amelyek segítséget nyújtanak a magasabb szintű tudományos szervezés és -irányítás, továbbá (ha kellőképpen odafigyelünk) a hététköznap munkája számára is.

— **A konferencián részt vevő országok küldöttei, gondolom, elég sok, speciálisan helyi jellegű kérdést taglaltak. Milyen természetű tanulságok származhattak ezekből, mi mindent mutathattak meg az általánosítható tények köréből?**

— A tanácskozás vendégei az országaikban alkalmazott módszerekről számoltak be elsősorban, am arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy végző soron mindannyian csak szeletet tudunk felmutatni különböző nemzetek tudományos életének, kutatócsoportjainak ügyes-bajos dolgairól, hiszen ezek soha, sehol sem függetleníthetők az adott nemzeti gazdaságpolitika folyamataitól, a társadalom és a belpolitikai élet számos akut kérdésétől. Hogy némi izelítőt nyújtsak a témaközből: az indiai kolléga például az emberi és az anyagi erőforrások szerepét, kölcsönhatását elemezte természetesen hazai adatok és adottságok alapján. Ukrajna képviselője a Szovjet-

unióban zajló változásoknak a tudományos munkára gyakorolt hatását is igen érdekes megvilágításba helyezte. Lényegében már korábban megkezdődött, nagyon fontos változások felgyorsulásáról van szó. Lét-rehozhatk például 21, úgynevezett komplex kutatási szervezetet, amelyek ágazati jellegűek, az akadémiai alapkutatásoktól a kísérleti gyártásig mindent magukba foglalnak, s mindegyikük csak legföljebb 2-3 téma kidolgozásáért jött létre. Vagyis: nagyon határozottan megfogalmazott feladatok, rendkívül koncentrált erőfeszítéssel, amelyek ugyan nem veszik el a kutatók szabadságát sem, hiszen a kapacitásoknak csak egy részét kötik le. Egy másik jelentős újítás: kidolgozták a kutatásfejlesztési munka irányításával foglalkozók továbbképzési rendszerét, ám egyáltalán nemcsak a már vezető beosztásúaknak, hanem a jövőben (persze, csupán esetlegesen) számításba vehető fiatalok bevonásával is...

— **Úgy tudom, igen távolról, egymástól meglehetősen eltérő fejlettségű országok szakemberei is részt vettek a szegedi konferencián...**

— Ghana, Kína, Mexikó küldöttei természetesen elsősorban saját országuk speciális körülményeiből kiindulva számoltak be különböző kérdésekről előadásaikban. A lengyel kolléga egy olyan vizsgálatról tájékoztatt, amely azt próbálta kideríteni, a teljesítmény mennyire függ össze a kutatócsoporton belüli különböző (létszám, hierarchia stb.) tényezővel. Kiderült például, hogy a teljesítmény mindig lényegesen alacsonyabb ott, ahol kevés személyre koncentrálnak a csoport produktumának felhasználása. Magyarán: akár arról van szó, hogy egy jó kutató körül több gyenge csoportosul, akár arról, hogy a főnök kisajátítja, a ma-naka neve alatt publikálja, terjeszti az eredményeket — a „végeredmény” ugyan az...

— **Es a hazai tapasztalatok? A magyar tudományos élet milyen, a kutató közérzetét (is) befolyásoló kérdések kerültek előtérbe?**

— Megkérdeztük például: a tudományokban dolgozók mit tekintenek munkájuk legzarabóbb, leginkább nehezítő tényezőjének? A jelenlegi gazdasági helyzetben természetesen szinte mindenki a költségvetés, az el-látottság, a nem megfelelő bérskála következtében létrejött tényezőket hangsúlyozta, de szóba kerültek olyan, a közérzetet szintén nem csekély mértékben meghatározó tények is, mint a különféle improkutív feladatok, a nemzetközi kapcsolatok fenntartásának, netán továbbfejlesztésének fokozódó nehezégei, a szükséges eszközök beszerzésének, a megfelelően kvalifikált segédanyag hiányának anomáliái is. Ezek a dolgok természetesen egy-mással is szoros összefüggésben kölcsönhatásban vannak.

— **Lehet a fentiekből arra következtetni, hogy ezek a tényezők a tudományos kutatók teljesítményének hatékonyságára is negatív befolyással vannak?**

— Egészen bizonyosan, noha ezt így, szisztematikusan nem vizsgáltuk, végző soron tehát nincs rá bizonyíték, a tudományos teljesítményeket egyébként is legelőször csak évek múl-tán lehet igazán az eredmények, a hatékonyság tükrében szemlélni. De — jócskán van benne valami...

— **Bizonyos, átfogóbb jellegű tendenciák körvonalazódtak-e a kutatómunkában dolgozók mélyebb vizsgálatakor?**

— Tíz évvel ezelőtől is végezünk felmérést: a változások óriásiak. Például: a kutatóegységek „életkorának” és a kutatók átlagos életkorának jelentős megnövekedése. Mind több, régóta meglévő, hosszú ideje együtt dolgozó csoportban mind több idősebb korú kutató dolgozik... Noha tudjuk, a tudományos teljesítmény bizonyos életkorig, és a kutatócsoport bizonyos élettartamig nő, ám egy idő után... Nagymértékben csökkent a nők aránya. Azután: hatalmas az előrelépés a számítógépek használatában egy évtizeddel ezelőtől még csak a kutatók tízedrésze rendelkezett velük munkájában, ma már közel ötven százaléuk. És korántsem utolsó sorban: tíz éve a munka legmeghatározóbb tényező-jének még az országos tudománypolitikai irányelveket tartották. Ma ez már csak a harmadik helyen szerepel; az élre a témák mindenkor tudományos jelentősége került...

Domonkos László

Pszichológus a katedra szélén

Egy-két évtizede még polgári nyavalyának tartott tudományág volt. Ma már arról folyik a szó: művelőinek helye van minden iskolában. Persze, a köztudatban még ma is úgy él: ha „jön” a pszichológus, akkor nagy a baj, akkor bizony tűz van az emberfia lelkének háza táján. Amikor pedig azt halljuk, hamarosan (?) pszichológushálózattal áldja-veri a magyar oktatás intézményeit a felsőbb döntés, bizvást arra következtünk, baj van az iskolában, az iskolával.

A dolog korántsem ilyen tragikus, legalábbis nemcsak tűzoltómunkáról lenne szó. A rádió keddi, Napközben műsorából, az iskolai pszichológusok feladatait bemutató riportokból ugyanis az derült ki, hogy majdan a tantestületek tagjaként munkálkodó lélekgyógyászok a bajok megelőzésén fáradoznak elsősorban. Felkészítik a gyerekeket a stresszhelyzetek elviselésére, próbálnak gátat vetni a fáradás okpza-tá figyelem- és magatartásproblémák megszületésének, igyekeznek minimálisra csökkenteni a pedagógus—tanuló kapcsolatában megjelenő stressztényezőket.

A műsorban megszólalt a szép elveket már a gyakorlatban kivitelezni próbáló pszichológusnő, aki elmondta: a gyerekek általában tanácsért fordulnak hozzá, a komo-

lyabb lelki gondokkal küszködőket a szakrendelésre irányítja, a kiugróan tehetőségeket felkarolja. Törődik, persze, a tanári karral is. Eppen e tanétvtől indítja a relaxációs csoportot, pedagógus kollégáit segítő a gyors és alapos pihenés módszerének elsajátításához. A mai magyar iskolai valóság sűrűjében immáron megmártóztott pszichológusnő a lelki bajok forrását többek közt az egymásra figyelés és a kapcsolatok hiányában, a tanárok, diákok agyonhajszoltságában látja.

Anélkül, hogy az általam nagyra becsült pszichológusok szaktudásának embersegítő tényét megkérdőjeleznem, kérдем: mit tehet az élet bonyolult helyzetekben mankónak szánt pszichológus egy szál magában? Rádásul ellenszélben? Hogyan vet gátat a fáradás okozta figyelem- és magatartásproblémák megszületésének, ha a gyerek hajnalban kel, mert az oktatás nagy vívmánya létrehozta a 0. órát? Hogyan akadályozza meg a totális kimerülést, ha a két órákor befeljeződő tanítást a szülő még megspékeli a délutáni különórák halmazával? Mit tud tenni a fáradás ellen akkor, ha a középiskolában tanított anyag csak külön otthoni, estétkbe nyúló korrepetálással egészül ki a felvételihez elégséges tudásanyagga?

Mit tehet a fáradtság ellen, ha a

reformok reformjai és az ötnaposra sűrítetj munkahét okán sokszor fel-nőt embert próbára tevő szellemi erőfeszítésekre kényszerül a tanuló?

...és segíthet-e a relaxáció annak a pedagógusnak, aki a délelőtti óráit követően délután korrepetál, szakkört vezet, úttörőfoglalkozást tart, magántanítványt kényszerül fogadni, adminisztrál, dolgozatot javít, jellemzést ír, felkészül a másnap-i órájára? Kiküszöbölheti-e a stressztényezőket, ha erendően mindkét fél — tanár és diák — már reggel hátrányos helyzetből indul? Harmonikussá teheti-e viszonyukat, ha mára sikerült földig romboljunk a pedagógus presztíz-sét, tekintélyét? Mennyit érhet el a magára hagyott pszichológus a gyerek emberi kapcsolatainak normalizálásában, ha szülője — idő, energia híján — magányra ítéli gyermekeit, átruházva rá szorongá-sait?

...és sorolhatnám tovább a rádijóműsorban negatív tendenciák összefoglaló néven illetett, persze, nem részletezett tényeket. A gondok tüneti kezelése kell-e nekünk, az ellenszélben küszködő pszichológusok hálózatával? Nem inkább az iskolát sújtó negatív tendenciák okainak korántsem lélekbuvári szaktudást igénylő megszüntetése?

Kétségtelen, sokkal látványosabb az iskolai bajok orvoslásával megbízott pszichológusokat ültetni a katedrák szélére. No, és így végre akad valaki, akitől számon lehet majd kérni a magyar iskolák „szereplőinek” megbillent lelki egyen súlyát.

Kalocsai Katalin